

GAMIFIKATSIYA USULI CHET TILINI O'RGANISH MOTIVATSIYASINI OSHIRISH VOSITASI SIFATIDA

Nazarova Charos

O'zDJTU Tarjimonlik fakulteti

Ingliz tili amaliy tarjima kafedrası o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11401130>

ANNOTATSIYA: Oliy ta'limda chet tillarini o'qitish shakllari va yondashuvlarini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlaridan biri bu odatda kompyuter o'yinlarini rivojlantirishda qo'llaniladigan gamifikatsiya tamoyillari va usullarini birlashtirishdir. Ushbu yondashuv nafaqat talabalarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi, balki universitet darajasida chet tili dasturining maqsadlariga muvaffaqiyatli erishish ehtimolini oshiradi.

KALIT SO'Z: gamifikatsiya, qiziqish, o'quv topshirig'i, jalb qilish, parchalanish, tanlash, fikr-mulohaza, rag'batlantirish tizimi.

Gamifikatsiya, shuningdek, "gamifikatsiya" yoki "o'yinga asoslangan ta'lim" deb nomlanuvchi, Real muammolarni hal qilishda ishtirokchilarning faolligini oshirish maqsadida o'yin printsiplarini o'yin bo'lmagan jarayonlar va ssenariylarga qo'llashdir. "Gamifikatsiya" atamasi, uning nomidan ko'rinib turibdiki, kompyuter o'yinlarini rivojlantirishda qo'llaniladigan texnikaga asoslangan va ma'lum sharoitlarda individual xulq-atvor naqshlari bo'yicha statistik olingan ma'lumotlarni tahlil qilishga asoslangan.

Gamifikatsiya shunchaki hamma narsani o'yinga aylantirish emas. Aksincha, bu xodimlarning motivatsiyasi va hatti-harakatlarini bevosita boshqarish va ularni real dunyodagi muayyan faoliyat bilan asta-sekin tanishtirish orqali tashkiliy strategiyalarni amalga oshirish uchun ishlab chiqilgan puxta ishlab chiqilgan o'yin modeli. Gamifikatsiya nazariyasi shaxslarning ularga taqdim etilgan vazifalarni hal qilishda ishtirok etish usullarini va kelajakdagi faoliyatga qiziqishni izchil saqlab turishni qo'llab-quvvatlaydi. Gamified yondashuv tashkilotlarga tashqi omillar (ichki motivatsiya) orqali xodimlarning motivatsiyasini oshirish mexanizmlaridan foydalanishga imkon beradi. Ushbu yondashuvning asosiy jihatlari shundan iboratki, shaxslar o'zlari yoqtirgan va o'zi xohlagan narsani qilish orqali rag'batlantiriladi.

- taklif etilayotgan muammolarni hal qilishda (involvement) ishtirok etishning ixtiyoriyligidan kelib chiqadi va ularni hal qilish usullarini (option) tanlash imkoniyatini nazarda tutadi, bu odamda vaziyatni nazorat qilish tuyg'usini yaratadi (self-awareness and responsible decision making);
- butun vazifani yoki uning qismlarini bajarish vaqtini cheklash bilan bog'liq (countdown);
- faoliyat subyektining individual xususiyatlariga muvofiq vazifalarni sozlash/tuzatishga imkon beradi (alignment and customisation);
- kutilmagan holat/ajablanish effektini o'z ichiga oladi (surprise);
- ijodiy tasavvur va ixtiro bilan bog'liq (imagination);
- chaqiruvni o'z ichiga olgan muammolar yoki muammolarni hal qilishni o'z ichiga oladi (problem-solving);
- tanqidiy fikrlashni faollashtirishni o'z ichiga oladi (critical thinking);
- tadqiqot bilan bog'liq (exploring);
- resurslar/tajriba/baholarni to'plash va yig'ishni o'z ichiga oladi (collecting);

- insonning allaqachon boshlagan narsasida izchil bo'lish tendentsiyasini faollashtiradi (consistency);
- jamoada birgalikda ishlashni o'z ichiga oladi (teamwork);
- o'zaro ta'sir paytida samarali aloqa mexanizmlarini taqdim etadi (facilitating communication);
- rollarni o'ynashni o'z ichiga oladi (role-playing);
- individual va guruh harakatlarining natijalarini kuzatish imkoniyatini taklif qiladi (visualizing short-term results);
- vaziyatga qarab o'z-o'zini hurmat qilish va kayfiyatni yaxshilashga imkon beradi (cheering up);
- rasmiy tan olish va tasdiqlash bilan bog'liq (recognition);
- g'alaba qozonish imkoniyatini beradi (triumphing);
- g'alaba qozonish bilan bog'liq (winning); shu bilan birga, muvaffaqiyat, shuningdek, yutuqdan past bo'lgan sharoitda o'z xatolaringiz bo'yicha o'qitish orqali ham mumkin.

Muayyan jarayonning gamifikatsiyasi quyidagi beshta boshlang'ich qoidalarini izchil amalga oshirishni o'z ichiga oladi:

- 1) jarayonga turli bosqichlarda e'tibor va qiziqishni jalb qilish va ushlab turish (attraction + 'zero experience' + challenges);
- 2) jarayonni bir-biriga bog'liq bo'lgan ko'plab kichik bosqichlarga bo'lish/parchalash (fragmentation);
- 3) o'quv materiallari miqdori/sifatini bosqichma-bosqich/ketma-ket oshirish va ushbu material bilan kutilayotgan operatsiyalar (cascade process) taklif etilayotgan topshiriqlarni faoliyat subyektlarining individual xususiyatlariga maksimal darajada moslashtirish (personalising) va topshiriqlarning har bir bosqichidan o'tish tartibi bo'yicha bosqichma-bosqich ko'rsatmalar berish (task instruction);
- 4) doimiy, o'lchanadigan fikr-mulohazalarni taqdim etish (instant feedback) va talabalar uchun tushunarli hamda dolzarb bo'lgan rag'batlantirish va xavf tizimini yaratish (progression scale);
- 5) elektron qurilmalar va kompyuter dasturlaridan faol foydalanish (use of personal electronic devices). Chet tillarni o'qitishda gamifikatsiyaning asosiy tamoyillarini qo'llash, shu jumladan quyidagi usullardan foydalanish orqali mumkin:

1. Yangi materiallar bilan ishlash uchun dastlabki/kirish topshiriqlarining soddaligi va mavjudligi muhitini yaratish orqali o'quv jarayoniga jalb qilish. Darsning barcha ishtirokchilari ushbu bosqichda teng ravishda ishtirok etishlari, o'quv materiallari bilan oddiy (hatto sun'iy ravishda soddalashtirilgan) operatsiyalarni bajarishlari, agar kerak bo'lsa, o'z fikrlarini bildirishlari va himoya qilishlari va birinchi rag'batlantiruvchi rag'batlarni olishlari kerak. Ushbu uslub talabalar o'rtasida keyingi o'quv blokining nol/suv bosqichida ishtirok etish, umumiy biznesga hissa qo'shish hissini yaratishga yordam beradi.

2. O'rganilayotgan tematik bloklarning har birini darsdan tashqari ishlar uchun vazifalar to'plami bilan bosqichlar zanjiriga ajratish; o'quv materiallari bilan ishlashning joriy bosqichining qisqa muddatli va tushunarli maqsadlariga e'tibor qaratish; shu bilan birga, aytilgan bosqich maqsadlari aniq (specific), o'lchanadigan (measurable), erishish mumkin (achievable), tegishli (relevant) va cheklangan bo'lishi kerak; vaqt, ya'ni erishish muddati (time-bound).

3. Talabalar yangi til materiallarini o'zlashtirishlari (ma'lumotlarning kaskadli taqdimoti) va o'rganilayotgan tilning barcha 4 jihatlarining yig'indisida ushbu material bilan turli xil operatsiyalarni bajarishlari bilan vazifalarni bosqichma-bosqich o'zgartirish va murakkablashtirish: tinglash, gapirish, o'qish, yozish. Bunday murakkablikni chiziqli ravishda emas, balki "o'yinchi yo'li" deb ataladigan tarzda amalga oshirish maqsadga muvofiqdir, u ko'plab jalb qilish davrlaridan iborat (harakat motivatsiyasi → harakat → fikr-mulohaza) va talabalarining qobiliyatlari va imkoniyatlaridagi farqlarni hisobga olgan holda oldindan ishlab chiqilgan "senariylarni" o'z ichiga oladi. O'quv jarayonining turli bosqichlarida talabaning o'zi tanlagan tanlov: nol / tayyorgarlik bosqichidan boshlab-o'quv intizomini o'zi tanlash imkoniyati, keyin operatsion bosqichda – kurs mazmunini vaziyatli ravishda o'zgartirish, bajarilgan topshiriqlarning murakkablik darajasini aniqlash, o'qituvchi bilan onlayn yoki offlayn rejimda o'zaro ta'sir qilish usullari va shakllarini tanlash, topshiriqlarni bajarish vaqtini muvofiqlashtirish qobiliyati; va yakuniy/baholash bosqichida – bajarilgan nazorat topshiriqlarining shakli va qiyinchilik darajasini tanlash qobiliyati.

4. Talabalarga o'quv topshiriqlarini bajarish jarayonida o'z faoliyatini dinamik ravishda sozlash imkoniyatini beradigan doimiy, o'lchanadigan va tezkor fikr-mulohazalarni olishni ta'minlash; akademik yutuqlar uchun mukofotlarning jamlangan tizimidan foydalanish; talabalarga qo'shimcha rag'batlantirish imkonini beradigan murakkablikdagi qo'shimcha topshiriqlarni taklif qilish; talabalarda ijobiy raqobat ruhini yaratish; har bir talabaning taraqqiyotini baholash tizimi orqali vizualizatsiya qilish, bu quyidagi shakllarni o'z ichiga olishi mumkin: ballar (erishilgan natijalarning raqamli belgisi), nishonlar (erishilgan natijalarning vizual belgisi), bonuslar (kutilmagan mukofotlarni olish), darajalar (yangi tarkibga kirishni kengaytirish va ochish), reyting (mavzuning uning orasidagi pozitsiyasi shunga o'xshash, ma'lum miqdordagi ballar bilan baholanadi); yutuqlar shkalasi (bosqichma-bosqich o'sishni vizual ko'rsatish); o'ziga xos belgi/sertifikat/faxriy yorliq (butun kursni tugatgandan so'ng jamoat e'tirofiga sazovor bo'lish).

5. Turli xil elektron qurilmalar va xizmatlardan foydalanish, bu bir tomondan talabalarga o'quv topshiriqlarini bajarishning turli bosqichlarida zarur bo'lgan o'quv ma'lumotlarining mavjud o'zgaruvchan manbalarini taqdim etish, shuningdek talabalarni mavjud ma'lumotlarni qayta ishlashning texnologik vositalari bilan jihozlash imkonini beradi, boshqa tomondan, o'quv jarayonining barcha ishtirokchilari o'rtasida samarali aloqa vositasi bo'lib, kerakli ma'lumotlarni kuzatish va to'plash imkonini beradi. Talabalar faoliyati statistikasi, kiruvchi ma'lumotlarni tahlil qilish, o'qituvchining talabalarining chet tilini o'rganishga bo'lgan ehtiyojlarini aniqlash, o'quv topshiriqlarining maqsadlari va mazmunini to'g'irlash, ularga taqdim etilgan vazifalarni bajarish usullarida talabalarining individual xususiyatlarini aniqlash va talabalarni o'rganilayotgan fan mantig'ida zarur harakatlarga undash qobiliyatini kengaytirish.

References:

1. Axliddinov R.Sh. umumiy o'rta ta'lim sifatini boshqarishning ijtimoiy-pedagogik asoslari (kadrlar tayyorlash milliy dasturi asosida) ped.fan.dok... diss. Toshkent, 2002. 338.b.
2. Asilova G. Bojxona va soliq yo'nalishlari talabalarining davlat tilida kasbiy muloqot yuritish kompetensiyasini rivojlantirish (rus guruhlarida): avtoref.. dok.ped. nauk. –Toshkent,

2017.-14 b.;

3. Mamatqulov X.A. Pedagoglarga xorijiy tillar bo'yicha kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning axborot-metodik ta'minotini takomillashtirish: ped. fan. bo'y. fal. d-ri (PhD) ... diss. avtoref.-T.: 2018.-47 b.;
4. Samatova B.R. Ingliz tilini o'qitishda nofilologik yo'nalish talabalarining motivatsiyasi (yurispensiya yo'nalish misolida): ped. fan. bo'y. fal. d-ri (PhD) ... diss. -T.: 2020.-172 b.;
5. Tursunnazarova E.T. Developing nonspecial teachers motivation in
6. learning English. //Multidisciplinary scientific journal "ARHIVARIUS" collection of scientific publications// - Ukraine, Kiev: 2019, -p:130-134// Impact factor 2,8.
7. Tursunnazarova E.T. O'quvchi yoshlarga chet tilini o'qitishda
8. samarali usullardan foydalanish. // "Uzluksiz Ta'lim" ilmiy-uslubiy jurnal № 2 // Toshkent, 2018. – B. 108-111.
9. Tursunnazarova E.T. Foreign experiences in the formation of nonprofessional teachers' English learning motivation. // EPRA International Journal of Research and Development (IJRD). India, 2021, - Value: 1.241. -B. 63-66. Impact Factor: 8.013.
10. Tursunnazarova E.T. Nomutaxassis o'qituvchilarning ingliz tilini
11. o'zlashtirish motivatsiyasini oshirishda mnemonika usullarining imkoniyatlari. // "Pedagogik Mahorat". – Buxoro, 2021. - № 4.
12. Tursunnazarova E.T. Principles of motivating learners' in learning English. // "Innovatsion yondashuvlar asosida milliy ta'lim tizimini takomillashtirish" mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plami 73-77 bet. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. Navoiy viloyati XTXQTMOHM nashri, 2021. 425 b.
13. Tursunnazarova E.T. Ingliz tilini o'qitishda mnemonika usullaridan foydalanishning metodik jihatlari. // Umumta'lim maktablari ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning dolzarb muammolari va yechimlari. Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari.160-168 bet. - Navoiy viloyati XTXQTMOHM nashri, 2021. 218 b